

۱- معرفیهای اجمالی

رعد، پس از مقدمه، این عناوین آمده است: موضوع سوره رعد، ادله الوهیت در سوره رعد، هماهنگی و آرایش هنری در سوره رعد. و در سوره حج نیز این عناوین: نشانه های شدت و سطوت در سوره حج، بخشها و مجموعه ها در سوره حج، حکمت نامگذاری سوره حج، اهداف اجمالی سوره حج. و در سوره زمر این عناوین: ادله توحید، سایه آخرت در جو کذا [سوره زمر، بخشهای پنجگانه سوره زمر، توحید، و آفرینش انسانها و حالات آنان، مظاهر قدرت، مناقشه های گوناگون، خدای یگانه و اندرخور عبادت نه آلهه و

پایان بخش کتاب فهرستهای فنی آن است؛ فهرست اعلام، مکانها، کتابها و شعرها. به هر حال کتاب مزبور اثری است خواندنی و ماندنی. سعی مؤلف و مترجم مشکور باد.

الأربعون حديثاً في فضائل أمير المؤمنين وسيدة نساء العالمين - صلوات الله وسلامه عليهما - برواية عائشة

احمد الحمودي. (بيروت، مؤسسة البلاغ، ۱۴۱۰). ۲۰۸ ص، وزیری.

بخش عظیمی از آثار و نوشته های محققان اسلامی را کتابهایی تشکیل می دهند که با عنوان اربعین نگاشته شده است. (رك: الذريعة، ج ۱، ص ۴۰۹ - ۴۳۴). در این گونه آثار، مؤلفان چهل حدیث را برگزیده و به شرح و تفصیل آنها می پردازند. موضوعات این آثار براساس بینشها و نگرشهای مؤلفان گوناگون است؛ از جمله جدیدترین این آثار، کتاب یاد شده است که با آهنگ تبیین و عرضه گوشه ای از فضایل و مناقب والای علی -ع- و فاطمه اطهر -س- تدوین یافته است.

مؤلف، کتاب را با مقدمه ای در شخصیت امیرالمؤمنین -ع- و فاطمه زهرا -س- می آغازد و آنگاه با عرضه روایات ادامه می دهد. از مجموعه چهل روایت متن - که هر کدام منقبت و فضیلتی را دربردارند - بیست روایت درباره علی -ع- و بیست روایت درباره حضرت صدیقه طاهره است. کلیه روایات از منابع مهم و معتمد عامه و به روایت عایشه است. مؤلف در تأیید و توضیح روایات، احادیث دیگری نیز از طریق دی و از طرق دیگر آورده است که بدین سان به ۱۲۵ روایت رسیده است. در پانوشتها نیز مطالب مفیدی در توضیح و تکمیل مطالب متن آمده که در

در آمدی به تحقیق در اهداف و مقاصد سوره های قرآن کریم عبد الله محمود شحاته. ترجمه و نگارش سید محمد باقر حجتی. (تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۹). ۶۲۰ ص، وزیری. پژوهشهای قرآنی و تفسیری اینک - سپاس خدای را - در حال گسترش و ژرفا نگری است. این حرکت میمون اگر بیشترین توجه را به ابعاد نا شناخته این کتاب عظیم داشته باشد، پس سودمند و کارآمد خواهد بود و در آشنا ساختن مسلمانان با معارف آفتابگون و حقایق دریاوار آن، نقش بسزایی خواهد داشت.

استاد سید محمد باقر حجتی سالهاست که سختکوشانه در معارف قرآنی قلم زده و آثار سودمندی را در علوم قرآنی تألیف و با ترجمه کرده اند.

آنچه اینک به معرفی آن می پردازیم، ترجمه و نگارش کتاب اهداف کل سوره و مقاصدها فی القرآن الکریم، نگاشته عبدالله محمود شحاته از نویسندگان و تفسیر پژوهان معاصر است.

موضوع کتاب، هدف و یا هدفهای محوری سوره های قرآن کریم است. این بحث با اینکه بحثی سودمند و راهگشا و اندیشه برانگیز است؛ اما تاکنون آثار درخوری درباره آن فراهم نیامده است. البته برخی از مفسران، از جمله علامه طباطبایی، شیخ محمود شلتوت، شیخ محمد عبده و سید قطب در آغاز تفسیر سوره ها، اشارات سودمند و کارآمدی به این مبحث داشته اند و از پیشینیان باید از کتاب گرانقدر بصائر ذوی التمییز فی لطائف الکتاب العزیز نام برد.

کتاب با مقدمه ای از مؤلف در اهمیت و پیشینه این بحث می آغازد و با تبیین و توضیح اهداف سوره بقره ادامه می یابد. این اثر تا سوره جاثیه پیش رفته است و در تمام فصلها در ضمن بحث از هر سوره ای به خطوط اصلی و هدفهای محوری آیات و سوره ها، اشاره های سودمند و کارآمدی شده است. مثلاً در سوره

مجموع، کتاب را سودمند تر کرده است.

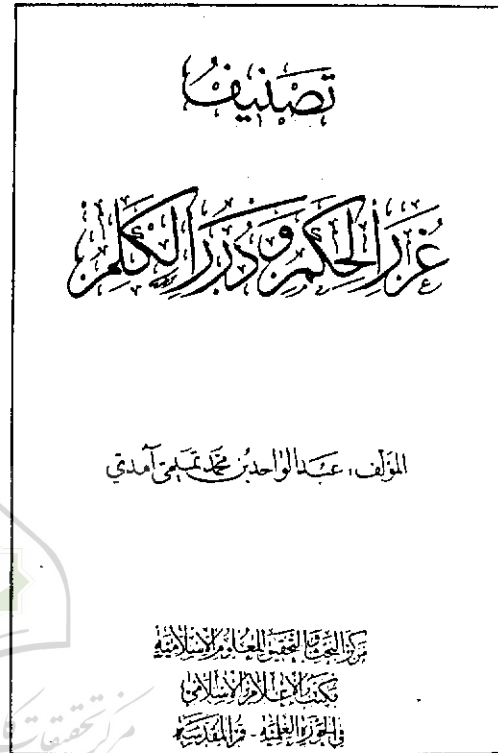
پایان بخش کتاب فهرستهای فنی و بسیار گویای کتاب است؛ مانند فهرست آیات، احادیث، اشعار، اعلام، امکانه و مصادر، حروفچینی، چاپ و تجلید کتاب در نهایت نفاست و زیبایی است.

این که خود را شایسته این میدان نمی دانم، از گفتار آن حضرت اندکی از بسیار را جمع کردم و آنها را بر اساس حروف الفبا مرتب ساختم و اسانید کلمات را برای اختصار افکندم و آخر کلمات را به خاطر تقابیل ذوقها به سجع، مسجع قرار دادم و آن را غررالحکم و دررالکلم نامیدم. (غررالحکم، مقدمه).

غررالحکم همیشه مورد توجه عالمان و محققان و محدثان بوده است؛ از این رو برخی از عالمان آن را شرح کرده و برخی به ترجمه اش همت گماشته اند. (شرح غررالحکم، ج ۱، ص ۵). آنچه اینک مورد گفتگوست، رده بندی گسترده مجموعه روایات غررالحکم است که در ضمن شش عنوان کلی (عقاید، اخلاق، سیاست، اقتصاد، عبادت و مسائل اجتماعی) تدوین یافته است. هر یک از عناوین کلی در ابواب و فصولی تفصیلی یافته اند و بدین سان دامنه بهره رسانی کتاب گسترش یافته است.

در عنوان بندی کلی موضوعات، جنبه های غالبی آنها در نظر گرفته شده است؛ مثلاً «احسان» در زیر عنوان «اخلاق اقتصادی» آمده است که به نظر محققان با این عنوان هماهنگتر است تا با عناوین «اجتماعی و اخلاق». متن کتاب بر اساس چاپ مرحوم ارموی تنظیم شده و برای اطمینان بیشتر با نسخه چاپ نجف نیز مقابله شده است. تمام روایات به شرح آقا جمال خوانساری ارجاع داده شده است تا خواننده بتواند به سهولت از شرح وی نیز بهره گیری کند. همچنین هیچ روایتی تقطیع نگردیده است تا جستجوگران را منبعی مستقل و کارآمد باشد.

کتاب مقدمه ای دارد که در ضمن آن از اهمیت کتاب و شرح حال مؤلف آن سخن رفته است. افزون بر فهرست ابتدای کتاب که عناوین کلی یا د شده و زیر عنوانهای آنها را به همراه دارد، در پایان نیز فهرست دقیق الفبایی تنظیم شده است، تا اگر جستجوگری با توجه به این فهرست به مطلوب دست نیافت، به آسانی از آن فهرست بهره گیری؛ مثلاً اگر جایگاه «احسان» را در عناوین یاد شده نیافت، می تواند به فهرست پایانی مراجعه کند و روایات مربوط به آن را در حرف «ح» با تمام زیر عنوانها ببیند. فهرستی دقیق و کارآمد نیز از لغات مشکل تنظیم شده و پس از ترتیب الفبایی به عربی و فارسی توضیح داده شده است. این واژه ها در متن با یک ستاره مشخص شده اند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم

تحقیق مصطفی درایتی. (چاپ اول: قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۹). ۵۶۲ ص، وزیری.

غررالحکم و دررالکلم مجموعه ای است از کلمات قصار و حکمتهای گهربار حضرت علی -ع- که شامل حدود ۱۲۰۰۰ حدیث کوتاه است. مؤلف بزرگوار کتاب در مقدمه آن نوشته اند:

آنچه مرا به فراهم آوردن این کتاب برانگیخت، افتخاری است که ابو عثمان جاحظ در جمع آوری صد کلمه بدان دست یافت؛ ولی موجب بسی شگفتی است که این مرد با آن که علامه روزگار خود بوده و در دانش و بینش، یگانه عصر خویش به شمار می آمده و به سرچشمه های کلمات و گفتارهای امام -ع- نزدیکتر بوده است؛ چنان عظمت و ولایی دیگر کلمات امام -ع- بر وی پوشیده مانده و از آن همه سخنان بیشمار به اندکی پسندیده کرده است. من با

دراسات

في

ولاية الفقيه

و

فقه الدولة الإسلامية

لجزء الثالث

المؤلف

سماحة الفقيه الجليل آية الله العظمى السيد محمد باقر داماد

دراسات في ولاية الفقيه وفقه الدولة الإسلامية

نگارشهای فقهی با نگرش حکومتی و در جهت تبیین نظام سیاسی اسلام گویانکه از پیشینه ای کهن برخوردار است؛ اما پر برگ و بار نیست. در مجموعه آثار مدون فقهی عالمان و فقیهان اهل سنت به مجموعه هایی بزرگ با نگرشی تقریباً جامع و شامل در این زمینه توان دست یافت. اما در میسان آثار فقهی شیعه چندان مجموعه هایی مستقل و با نگرشی همه جانبه در این مبحث وجود ندارد. (برای سیر این بحث در شیعه بنگرید به مقدمه ترجمه جلد اول کتاب مورد گفتگو). به هر حال، آنچه اینک به معرفی اجمالی آن می پردازیم، اولین اثری است که در جریان فقه شیعی، «فقه حکومتی» را بدین گستردگی به میدان اجتهاد و استنباط کشانده و به بحث و بررسی پرداخته است. این اثر در مجموعه آثار فرهنگ اسلامی، گسترده ترین، عمیقترین و جامعترین کتابی است که مباحث حکومتی را با توجه به جریانهای فقهی مختلف باز کاوی کرده و مدون ساخته است.

از این مجموعه پیشتر دو مجلد نشر یافته و آنچه اینک مورد گفتگوست، جلد سوم آن است؛ شامل مباحث مهم منابع مالی

دولت اسلامی که با بحث زکات و صدقات می آغازد و با بحث خمس ادامه می یابد. بحثهای کلی این دو عنوان تا آنجا که به بحث حکومت و دولت مربوط شده است، در این کتاب آمده و مباحث ریز فرعهای این دو بحث به کتابهای الزکاة و الخمس ارجاع داده شده است. در این دو بحث نکته نگریها و باریک بینیهایی فراوانی توان یافت؛ به ویژه در بحث مصرف خمس و حکم آن در زمان غیبت که بسیار خواندنی است.

در فصل سوم به تفصیل از اراضی مفتوحة عنوة و اسیران بحث شده و در پرتو این بحث، مفهوم دقیق غنیمت و چگونگی آن در زمان پیامبر روشن شده است.

در این بحث نیز به مسائل تازه و مستحدثه ای توجه شده و نکات سودمند و ارجمندی مطرح گشته است. در بحث چهارم مسأله فیء و انواع آن در پرتو تفسیر عالمانه آیات ششم و هفتم سوره حشر به گستردگی به بحث و بررسی نهاده شده است و در ادامه آن از جزیه و خراج و مسائل مربوط به آن به گونه ای مستوفی بحث شده است.

مؤلف محقق که به گفته آیت الله محمدی گیلانی «تبلور عینی شیخ الطائفه در این عصرند» (احتکار و قیمت گذاری، ترجمه و تقریر آیت الله محمدی گیلانی، ص ۴) در تمامی فصول بر شیوه آن بزرگوار رفته و با حوصله و دقت شگرفی، تمام متون فقهی و روایی فریقین را کاویده و در عرضه مطالب غالباً به سیر تاریخی مباحث توجه کرده و از این رهگذر در این مجلد و مجلدات گذشته به نتایجی نایل آمده اند که در جریان فقه شیعی بی نظیر است.

این جلد به همت انتشارات دارالفکر در قم چاپ و نشر شده است. امید است جلد چهارم آن که ادامه بحث منابع مالی دولت اسلامی و فهرستهای فنی کتاب را شامل خواهد بود، به زودی منتشر شود.

شرح المنظومة

حاج ملا هادی سبزواری. تصحیح و تعلیق حسن حسن زاده آملی. (نشر تاب، ۱۳۶۹). ج ۱، بخش منطق، وزیری.

حاج ملا هادی سبزواری از فیلسوفان و عارفان بزرگ قرن سیزدهم هجری است که آثار گرانقدروی یکسره ژرف و استوار و معروف است.

در میان آثار حاج ملاهادی سبزواری، منظومه و شرح آن از جایگاه بلندی برخوردار است. سالهاست که این کتاب عظیم، متن درسی فلسفه حوزه های علوم اسلامی است. استاد سید جلال الدین آشتیانی درباره منظومه نوشته اند:

این اثر نفیس مشتمل بر يك دوره منطق و فلسفه به نحو اختصار، بلکه برزخ بین تفصیل و اجمال است. مؤلف، در ابتدا يك دوره منطق و فلسفه را در سلك نظم کشیده و بعد خود به آن شرح نوشته و بعد از شرح به قسمت حکمت آن حواشی نوشته است. این کتاب به واسطه اشتمال بر نظم، پیچیده و معقد است. حکیم سبزواری از قرار اظهار خود، شرح منظومه را در عنفوان جوانی تألیف نموده است. این کتاب منتخبی است از کتاب اسفار و سایر آثار آخوند ملا صدرا که اغلب عبارت آن را می توان در مواضع مختلف اسفار و سایر کتب آخوند نشان داد. (مجموعه رسائل فیلسوف کبیر حاج ملاهادی سبزواری، با تعلیق و تصحیح و مقدمه سید جلال الدین آشتیانی، انجمن اسلامی حکمت و فلسفه ایران، ۱۳۶۰، ص ۴۶).

چاپ منقح و چشم نواز اثری بدین سان ارجمند و گرانقدر، تلاشی است سودمند و ستودنی. آنچه اینک عرضه شده، بخش منطق آن است که محقق محترم آن پس از مقابله نسخه های خطی متعدد با نسخه چاپی، آن را در اختیار استاد علامه حسن حسن زاده آملی - که از استادان مسلم فلسفه در حوزه علمیه قم هستند - نهاده است. استاد، متن تصحیح شده را با نسخه هایی دیگر و با چاپ ناصری و مظفری نیز مقابله کرده و حواشی محققانه و روشنگرانه بر شرح حاجی سبزواری نگاشته اند.

افزون بر آنچه یاد شد، منابع برخی از اقوال متن را استاد حسن زاده آملی استخراج کرده و نشان داده اند و موارد باقیمانده را نیز آقای طالبی منبعیابی کرده و آورده است.

فهرست آیات، روایات، اعلام، منابع و موضوعات در پایان کتاب آمده است. فهرست موضوعات کتاب به زبان عربی است؛ شایسته بود مقدمه کتاب نیز به عربی نگاشته می شد و از نسخه های مورد مراجعه و چگونگی مقابله و تصحیح سخن می رفت.

امید است سایر متون درسی فلسفی در حوزه های علوم دینی

با تصحیح حضرت استاد اجیاء و منتشر شود. گفتنی است بخش حکمت و شرح منظومه نیز به زودی منتشر خواهد شد.

تحقیق حول ابن عباس و مکانته فی التفسیر و المعارف الاخری

محمد باقر حجتی. (بیروت، دارالروضه، ۱۴۱۰). ۲۲۲ ص، وزیری.

در جریان تفسیر نگاری، ابن عباس جایگاه بلندی دارد. او در کودکی ملزم و مصاحب پیامبر بود. پیامبر روزی او را در آغوش کشید و دست به سینه او نهاد و فرمود: اللهم فقهه فی الدین و انتشر منه. (سفینه البحار، ج ۲، ص ۱۵۴؛ الاتقان، ج ۴، ص ۲۳۴). ابن عباس از شاگردان نامدار حضرت علی -ع- بود و به این شاگردی مباهات می کرد و بارها آن را به دیگران یاد آور می شد. (خلاصه الاقوال، ص ۵۱). در منابع شرح حال نگاری و در آثار و روایات، از ابن عباس به «ترجمان القرآن»، «فارس القرآن»، «حبر الأمة»، «رئیس المنتشرین» و «شیخ المفسرین» یاد شده است. (ص ۴۹ - ۵۱). پژوهش و بررسی درباره شخصیت ابن عباس و تأثیر این مفسر گرانقدر در جریان فرهنگ اسلامی، سودمند خواهد بود و کارآمد. برخی از محققان از نگاههای گوناگون به جایگاه وی پرداخته اند. (عبدالله بن عباس: حبر الأمة و ترجمان القرآن، مصطفی سعید الحن؛ عبدالله بن عباس: علمه و تفسیره و منطق و ورعه، السید علی العلامه الفانی؛ ابن عباس و أموال البصره: دراسة و تحلیل، جعفر مرتضی عاملی).

آنچه اینک به معرفی اجمالی آن می پردازیم، پژوهشی مفصل در جایگاه ابن عباس در معارف اسلامی و به ویژه در زمینه تفسیر است.

مؤلف، کتاب را با مقدمه ای کوتاه در چگونگی این تحقیق آغاز کرده و با گزارش نام، نسب و زادگاه ابن عباس ادامه داده است. فصل دیگر عهده دار تبیین جایگاه ابن عباس است در دیدگاه پیامبر و در فصل سوم از استاد ابن عباس در تفسیر و حدیث سخن گفته و به جایگاه بلند حضرت علی -ع- در تفسیر پرداخته و رأی ابن تیمیّه را نقد کرده است. شهرت ابن عباس در بلاد اسلامی بحث بعدی است که پس از آن توضیح و تبیین القاب وی آمده است. گستره معلومات ابن عباس در معارف اسلامی و مصادر وی در تفسیر قرآن از مباحث مهم و دلکش این

نوشته است. گزارش معرّات نقل شده از ابن عباس با پیشدرآمدی در چگونگی این موضوع در میان مفسران و قرآن پژوهان، مبحث بعدی است.

تبیین و تفصیل طرق ابن عباس در تفسیر، فصل نهم کتاب را فرا گرفته است. و در فصل دهم به تفصیل و دقت از آثار وی سخن رفته است. در فصل پایانی کتاب از اخلاص ابن عباس در مقابل حضرت علی -ع- یاد شده و از فرجام کار وی گفتگو شده است.

مایه اصلی کتاب، مقاله ای است که استاد سالها پیش نگاشته و در مجله مقالات و بررسیهای دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران و نیز در کتاب سه مقاله درباره تفسیر و نحو منتشر شده است. استاد حاجتی پس از آنکه به عضویت مجمع اللغة العربیة در دمشق در آمد، مقاله یاد شده را به تفصیل نگاشته و ترجمه کرده است.

کتاب در مجموع بسیار سودمند و خواندنی است؛ اما جای فهرستهای اعلام، آیات، روایات و اشعار در آن خالی است که امیداست در چاپهای بعدی این نقیصه نیز رفع گردد.

فرهنگ زبان فارسی

الفبایی - قیاسی

مهشید مشیری. (چاپ اول: تهران، انتشارات سروش، ۱۳۶۹). بیست و چهار + ۱۹۰ ص، وزیری.

کتاب حاضر نخستین فرهنگ زبان فارسی است که به روش «الفبایی - قیاسی» تنظیم شده است. کلیه فرهنگهایی که پیشتر منتشر گردیده به روش الفبایی است و مراجعه کننده برای یافتن معنای يك واژه باید با ملحوظ داشتن حرف اول آن، به فرهنگنامه‌ها مراجعه کند. محدودیت این فرهنگنامه‌ها در این است که مراجعه کننده تنها با معنی یا معانی همان واژه آشنا می شود. مضافاً اینکه اطلاعاتی که فرهنگهای معمولی زبان درباره هر واژه به دست می دهند، اگر چه به نوبه خود مفیداست؛ ولی نمی تواند به تنهایی برای شناخت آن واژه کافی باشد. زیرا ارزش هر واژه در رابطه معنایی و حتی صوری اش با واژه های دیگر مشخص می شود. (اعم از واژه های مترادف و متضاد و واژه های دیگری که به ذهن ما تداعی می شود.)

اما فرهنگ حاضر به این محدودیت فائق آمده و با استفاده از یکی از آخرین روشهای فرهنگ نویسی، به صورت الفبایی - قیاسی فراهم آمده است. فراهم آورنده در مقدمه کتاب درباره چگونگی این روش یاد آور شده است که:

در این روش از طریق روابط قیاسی و منطقی موجود بین واژه‌ها سعی می شود که يك تصویر متجانس ساختاری و زنجیره‌ای از گروههای واژگانی گوناگون به دست داده شود، به ترتیبی که واژه های هر گروه به کمک هم آیند و مستقاپلاً تعمیم کننده ارزش یکدیگر باشند، و هر واژه سرنخی باشد برای جستن واژه هایی که در کلاف هر مجموعه واژگانی از حیث معنایی و صوری با آن ارتباط دارند.

اثر حاضر مشتمل به چهل هزار واژه، اصطلاح و ترکیبات فارسی معاصر است که با استفاده از آثار معتبر فارسی و خارجی و به روش مزبور تنظیم گردیده است. در مثل ذیل واژه «چرخ»، ترکیبات «چرخ کردن» و «چرخ فیروزه» و «چرخ کیود» و «چرخ فلک» و «چرخ زدن»، همراه با معنی آن آمده است. و یا در ذیل واژه «کور»، ترکیبات «کور بخت» و «کور دل» و «کور باطن» و «کور خواندن» و «کور رنگی» و «کورسو»، همراه با معنی آن آمده است. امتیاز این روش در غنی ساختن دایره واژگانی مراجعه کنندگان است و آدمی با مراجعه به يك واژه، ضمن آنکه با دیگر واژه های مرتبط با آن آشنایی گردد؛ تصویری روشن از معنای هر واژه را فراچنگ می آورد.

اسلام و جهان امروز

مارسل بوازار. ترجمه مسعود محمدی. (چاپ اول: تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۹). ۲۹۰ ص، وزیری.

«بی هر مقدمه ای باید بگویم که ما معتقدیم اسلام يك وحی الهی است». این گفته، از آن مارسل بوازار، اسلام شناس برجسته معاصر است که اینک به برکت آثار جدی و محققانه اش، آوازه ای عالمگیر یافته است. پیشتر از وی، اثری تحت عنوان انسان دوستی در اسلام، توسط دکتر محمد حسن مهدوی اردبیلی و دکتر غلامحسین یوسفی، همراه با پا نوشت دکتر سید جعفر شهیدی به فارسی گردانیده شده است.

کتاب حاضر در پنج فصل سامان یافته است: فصل یکم

عهده دار بحث از اسلام و مسلمانان در وجدان غرب است. فصل دوم پژوهشی است درباره نیروی اخلاقی و سیاسی در جهان معاصر که در ضمیمه آن از سهم تمدن اسلامی در بنای نظم عادلانه بین‌المللی، سخن رفته است. در فصل سوم کتاب از حقوق بشر و صلح، و در فصل چهارم از علم و تکنولوژی سخن رفته و نکته‌ها و طرفه‌های آموزنده‌ای فراچنگ خوانندگان داده شده است. واپسین فصل کتاب درباره تعلیم و تربیت و توسعه اقتصادی است.

گفتنی است از صفحه ۱۲۴ تا ۱۳۳ کتاب مزبور، ضمیمه‌ای تحت عنوان «بیانیه اسلامی جهانی حقوق بشر» آمده است. این بیانیه در سپتامبر ۱۹۸۱، به ابتکار سالم اعظم، دبیر کل شورای اسلامی فراهم آمده و برای تدوین آن، چندتن از دانشمندان اسلامی که نمایندگان گرایشهای مختلف اندیشه اسلامی بوده‌اند، سهم داشته‌اند. اهمیت این بیانیه، یکی از آن روست که «هر ماده از این سند متکی بر مستندات متعدد قرآنی (بیش از ۷۰ بار) و سنت (نزدیک ۵۰ بار) است.»

مقدمه احمد مختار امیر، دبیر کل یونسکو بر کتاب حاضر، سودمند و مفیداست. وی در مقدمه خاطر نشان ساخته است که: «بنا بر دعوت یونسکو، شخصیت‌های برجسته‌ای از سراسر جهان، در میزگردی که در سال ۱۹۸۰ در چهار چوب بیست و یکمین مجمع کنفرانس عمومی (در بلگراد)، سازمان یافته بود شرکت کردند و درباره مفاهیم گوناگونی که اسلام در حال حاضر به خود گرفته است، تحت عنوان «اسلام و جهان امروز» به مذاقه پرداختند. اثر حاضر بر مبنای این مطالب و مباحثاتی است که به دنبال آن بر سر میز درگرفت. مطالعه و مذاقه این کتاب گرانسنگ را به دانشوران اسلامی توصیه می‌کنیم.

ادیان زنده جهان

رابرت ا. هیوم، ترجمه عبد الرحیم گواهی. (چاپ اول: تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۹). هشت + ۳۸۹ ص، وزیری.
در تاریخ و شناخت ادیان و مطالعه تحلیلی و تطبیقی آنها، هر چه سخن گفته شود؛ کم است. در زبان فارسی، کمبود منابع در این باره بسیار است. با این وجود، تاکنون کتابهای ذیل را در تاریخ ادیان می‌توان سراغ گرفت:

۱. جان ناس. تاریخ ادیان. ترجمه علی اصغر حکمت.

۲. هاشم رضی. ادیان بزرگ جهان.

۳. فلیسین شاله. تاریخ مختصر ادیان بزرگ.

۴. علی شریعتی. تاریخ و شناخت ادیان.

۵. یحیی نوری. اسلام و عقاید و آراء بشری یا جاهلیت و اسلام.

۶. علی اصغر حلبی. جهان دین و فلسفه.

۷. جلال الدین آشتیانی. تحقیقی در دین یهود.

۸. همو. تحقیقی در دین مسیح.

۹. همو. زرتشت، مزدیسنا و حکومت.

۱۰. کتاب حاضر (که اینک به اجمال، گزارشی از مطاری آن به دست می‌دهیم).

اثر حاضر حدود نیم قرن پیش تألیف شده و آخرین بار توسط دکتر چارلز برادن در حدود یک ربع قرن پیش ویراسته شده است. مؤلف کتاب، مسیحی ارتدکسی است که بیش از آنکه در صدد مطالعه علمی ادیان جهان باشد؛ می‌کوشد که برتری مسیحیت را بر دیگر ادیان به اثبات رساند. مضافاً اینکه اطلاعات او از اسلام بسیار ناقص و ابتدایی است. از این روست که فصل مربوط به اسلام، با پاورقیهای استاد محمد تقی جعفری تکمیل گردیده و مترجم نیز در مواردی که ضرور می‌نمود، توضیحاتی بر کتاب افزوده است. با وجود این، انتشار اثر حاضر بسیار سودمند است. خاصه اینکه به خواننده غیر مسیحی امکان می‌دهد تا بنگرد که یک دین شناس مسیحی نسبت به دیگر ادیان عالم چگونه می‌اندیشد.

ادیانی که در اثر مزبور مورد پژوهش و مطالعه قرار گرفته، عبارت است از: هندو، یهود، شینتو، زرتشتی، تائو، جاپنی، بودا، کنفوسیوس، مسیحیت، اسلام و سیک. (مجموعاً یازده دین). کهنترین دین، شینتو و زرتشتی (۶۶۰ قبل از میلاد مسیح)، و جدیدترین دین، آیین سیک (قرن پانزده میلادی) است. مؤلف در این اثر تفکیک میان ادیان سامی (الهی) از ادیان غیر الهی نکرده است؛ بلکه ادیان را بر اساس منطقه نشوونمای آنها تفکیک کرده است. براین اساس پنج دین از آسیای جنوبی (هند)، سه دین از آسیای شرقی (چین و ژاپن)، و سه دین از آسیای غربی (فلسطین، ایران و عربستان) نشأت گرفته است.